

РОЗДІЛ 5 ПРОБЛЕМИ ВІЙСЬКОВОЇ ФАРМАЦІЇ

УДК 615.4

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО НОРМУВАННЯ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ НА МИРНИЙ ЧАС

Голуб А.Г., Гульпа В.С., Базунова Н.В., Козєєв Є.С., Криваченко Ю.П.

Науково-дослідний інститут проблем військової медицини ЗС України

Резюме. В статті відображено необхідність проведення розрахунків та визначення норм постачання медичною технікою та майном в Збройних Силах України на мирний час, проаналізовано методологію формування номенклатури медичного майна та техніки; подані пропозиції щодо розроблення норм медичного майна та техніки на мирний час.

Ключові слова: медичне постачання, медичне майно, норми медичного майна, номенклатура медичного майна.

Вступ. Медичне постачання Збройних Сил України представляє собою складну соціально-економічну систему, побудовану за ієрархічним принципом, та включає ряд підсистем: прийняття управлінських рішень, нормування, обліку та контролю якості медичного майна, технічного забезпечення тощо [15].

Основу комплексу завдань щодо забезпечення медичним майном і технікою військ складають заходи своєчасного і повного забезпечення частин та закладів медичним майном і технікою, що необхідні для надання медичної допомоги, накопичення і утримання запасів, технічного і метрологічного забезпечення [1]. Невідповідність нормативної бази сучасним умовам функціонування системи медичного постачання надзвичайно ускладнює виконання завдань за призначенням підрозділами та установами медичного постачання [2].

Стрімке зростання темпів розвитку медичних та фармацевтичних технологій, розширення асортименту лікарських засобів та стандартів надання медичної допомоги, перехід до ринкових відносин, реформування збройних сил та медичної служби зокрема, недостатнє бюджетне фінансування медичної служби, захворюваність особового складу Збройних Сил України – далеко не повний перелік основних причин до постійного перегляду норм постачання медичним майном та проведення нових розрахунків [2, 6].

Одним з основних завдань є перегляд традиційних підходів до визначення номенклатури, кількості медичного майна необхідного для забезпечення військової та госпітальної ланки на мирний час [2].

Матеріали та методи дослідження.

Мета дослідження – обґрунтувати норми лікарських засобів для закладів охорони здоров'я Збройних Сил України на мирний час.

Об'єктом дослідження є забезпечення лікарськими засобами закладів охорони здоров'я Збройних Сил України.

Предметом дослідження визначені методики формування номенклатури медичного майна, перелік медичного майна, норми постачання.

Методи дослідження бібліографічний, статистичний, експертних оцінок, методи порівняльного та системного аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення. Розроблення нормативної бази розпочинається з вирішення методологічних питань, таких як поняття норм і нормативів, їх класифікація і методи розробки норм. В науковій літературі існує достатньо велика кількість книг, монографій та статей в яких відображено методики розробки норм по конкретних напрямках споживання матеріальних ресурсів, в тому числі і лікарських засобів. Здавалося б, до вирішення цих питань повертатися нема чого, тому що вони в достатній мірі пророблені, і це знайшло відображення в нормативних документах. Проте, у методологічних основах нормування залишилася значна кількість невирішених питань, що мають істотне значення для ефективного рішення задач нормування в системі медичного постачання Збройних Сил України.

У медичній та фармацевтичній практиці нормування – це метод розробки і встановлення граничних величин утримання запасу і витрати медичного майна, необхідних для забезпечення надання медичної допомоги належного рівня.

Під нормуванням медичного майна розуміють процес розробки, затвердження і застосування норм постачання (відпуску, витрати, запасу) в інтересах повного задоволення потреб медичної служби в лікарських, перев'язувальних та інших засобах для надання медичної допомоги і лікування поранених, постраждалих і хворих [4]. При цьому, нормою медичного майна, вважається перелік та кількість матеріальних засобів, що встановлений до видачі військовослужбовцям, підрозділам, військовим частинам або з'єднанням і призначений для використання у певний період часу [4]. Норма повинна складатися з переліку медичного майна та його кількості, необхідної для забезпечення роботи підрозділів військово-медичних закладів.

Таким чином, розробка норм медичного майна передбачає вибір предметів з великого асортименту медичного майна. Аналізуючи медичне майно, як об'єкт нормування, необхідно відзначити, що воно має ряд особливостей, які впливатимуть на процес нормування.

В першу чергу необхідно відзначити широту та багаточисельність номенклатури лікарських засобів, яка містить значну кількість аналогів, що потребує в процесі нормування вибору найбільш ефективних зразків з великого масиву однотипних. Тому визначення переліку медичного майна потребує застосування спеціальних методів та методик для оптимізації вибору зразків медичного майна, що ускладнює та підвищує трудомісткість процесу нормування.

Крім того, складність нормування медичного майна обумовлена багатоваріантністю його застосування.

Так, для кожної нозології можливе існування декількох схем лікування, передбачається застосування різних лікарських та діагностичних засобів, апаратури та ін. Відсутність стандартів лікування потребує застосування методів

порівняння та оцінки схем лікування для відбору лікарських засобів та іншого медичного майна.

Також необхідно зазначити надзвичайну важливість медичного майна в процесі забезпечення лікувального процесу, що обумовлює жорсткі вимоги до його ефективності, безпечності та надійності [5]. Тому при визначенні переліку медичного майна при нормуванні використовують інтуїтивні методи (індивідуальні експертні оцінки, колективні та ін.), що ґрунтуються на експертній інформації [7, 13]. Для якісного нормування необхідно провести всебічний аналіз чинників, що впливають на використання та визначають потребу у медичному майні в Збройних Силах України.

На процес споживання та використання медичного майна, як на соціально-економічне явище, мають вплив багато факторів, проте у Збройних Силах України можливо виділити наступні чинники, що визначають потребу у медичному майні [3, 8]:

- чисельність контингенту, що має право на обслуговування;
- захворюваність та її характеристика;
- склад сил та засобів медичної служби та її організаційно-штатна структура.

Причому необхідно відзначити, що на різних рівнях медичної служби Збройних Сил України (військова та госпітальна ланка), дані чинники мають різну силу впливу [7, 9].

Для госпітальної ланки основним фактором, що визначатиме потребу у медичному майні є організаційно-штатна структура, профілізація відділень (кількість та склад медичного персоналу та число ліжок), яка визначає можливості військового госпіталю з надання медичної допомоги. Для військової ланки основний вплив на потребу у медичному майні визначає чисельність контингенту, що обслуговується та захворюваність, оскільки перелік медичних заходів визначається видом медичної допомоги, який надається на даному етапі евакуації (медичний пункт, медична рота).

Перелік медичного майна для військової ланки повинен містити скорочену номенклатуру майна, до якої необхідно включати лише ефективні, необхідні та безпечні зразки [9]. Причому для військової ланки важливе значення має можливість використання майна як в стаціонарних, так і польових умовах.

Наявність фахівців потребує необхідної апаратури та приладдя для забезпечення їх роботи. Кількість та профілізація ліжок обумовлює потребу у витратному майні та лікарських засобах [9, 10].

Також по різному впливають чинники на різні групи медичного майна. Так, потреба в інвентарному майні, апаратурі та приладді обумовлена в першу чергу організаційно-штатною структурою, тобто наявністю фахівців, яким це майно необхідне [9].

Витратне майно та майно, яке забезпечує перебування хворого на ліжку визначається кількістю та профілізацією ліжок. Склад та чисельність хворих визначають потребу у лікарських засобах [7, 11].

Крім того, необхідно враховувати деякі особливості функціонування

медичної служби Міністерства оборони України та реалії сьогодення.

Оскільки надання медичної допомоги військовослужбовцям, пенсіонерам Міністерства оборони України та іншим категоріям фінансується з бюджету за окремою бюджетною програмою 2101080 “Медичне лікування, реабілітація та санаторне забезпечення особового складу ЗС України, ветеранів військової служби та членів їх сімей, ветеранів війни”, важливо зазначити, що норми обраховуються тільки на контингент, що має право на обслуговування. Статистичні дані про надання медичних послуг за плату населенню не беруться до уваги. Враховуючи постійне недофінансування медичної служби (30–40% від потреби), заклади охорони здоров'я Міністерства оборони України змушені заробляти кошти за рахунок надання медичних послуг за плату населенню. Більша частина зароблених коштів за спеціальним фондом (до 53%) витрачається на закупівлю лікарських засобів та витратних матеріалів (виробів медичного призначення). Навіть за такої змішаної системи фінансування існують непоодинокі випадки закупівлі лікарських засобів та виробів медичного призначення військовослужбовцями та пенсіонерами Міністерства оборони України за власні кошти.

Тому, методи нормування, що основані на дослідженні споживання (використання) лікарських засобів та витратних матеріалів у військових госпіталях не можуть бути використані через малу інформативність.

Серед відомих методів найбільш перспективними є застосування методів експертних оцінок з використанням інших методів (статистичних, *ABC*-аналіз, *VEN*-аналіз, нормативний та ін.), як інструментів при нормуванні різних груп медичного майна [14].

Норми лікарських засобів та іншого витратного медичного майна для закладів охорони здоров'я Міністерства оборони України розроблялись з використанням комплексного підходу (звітно-статистичного та нормативного методу в поєднанні з методом експертних оцінок).

Відправною точкою початку розробки норм медичного майна є визначення номенклатури (формуляру) лікарських засобів.

У медичній службі Збройних Сил України формулярна система запроваджена ще на початку 2006 року. Відповідно до методичних рекомендацій “Порядок відбору лікарських засобів для потреб лікувальних закладів Міністерства оборони України”, затверджених наказом директора Департаменту охорони здоров'я Міністерства оборони України № 1 від 10.01.06 р., фармакотерапевтичною комісією Головного військово-медичного клінічного центру “ГВКГ” відпрацьовується формуляр лікарських засобів, що пропонується до використання у військово-медичній службі Міністерства оборони України. Перегляд здійснюється щороку, або затверджується без змін. У формулярі лікарські засоби подані за міжнародною назвою, вказані рекомендації щодо забезпечення закладів охорони здоров'я (медичний пункт військової частини, медична рота, військові госпіталі різних рівнів) а також містить інформацію про *VEN* –індекс кожного лікарського засобу (черга забезпечення).

Визначення номенклатури іншого витратного майна доцільно проводити на основі комплексного підходу, заснованого на методі експертних оцінок, що дозволяє надати якісним характеристикам оцінку та визначити силу впливу нормотворчих чинників на склад та кількість медичного майна.

Метод експертних оцінок дозволяє отримати середнє уявлення про будь-яку величину або тенденцію на підставі теоретичних знань та практик навичок експертної групи чи окремих експертів [12, 16, 17].

Схематично розробка норм показана на рис.

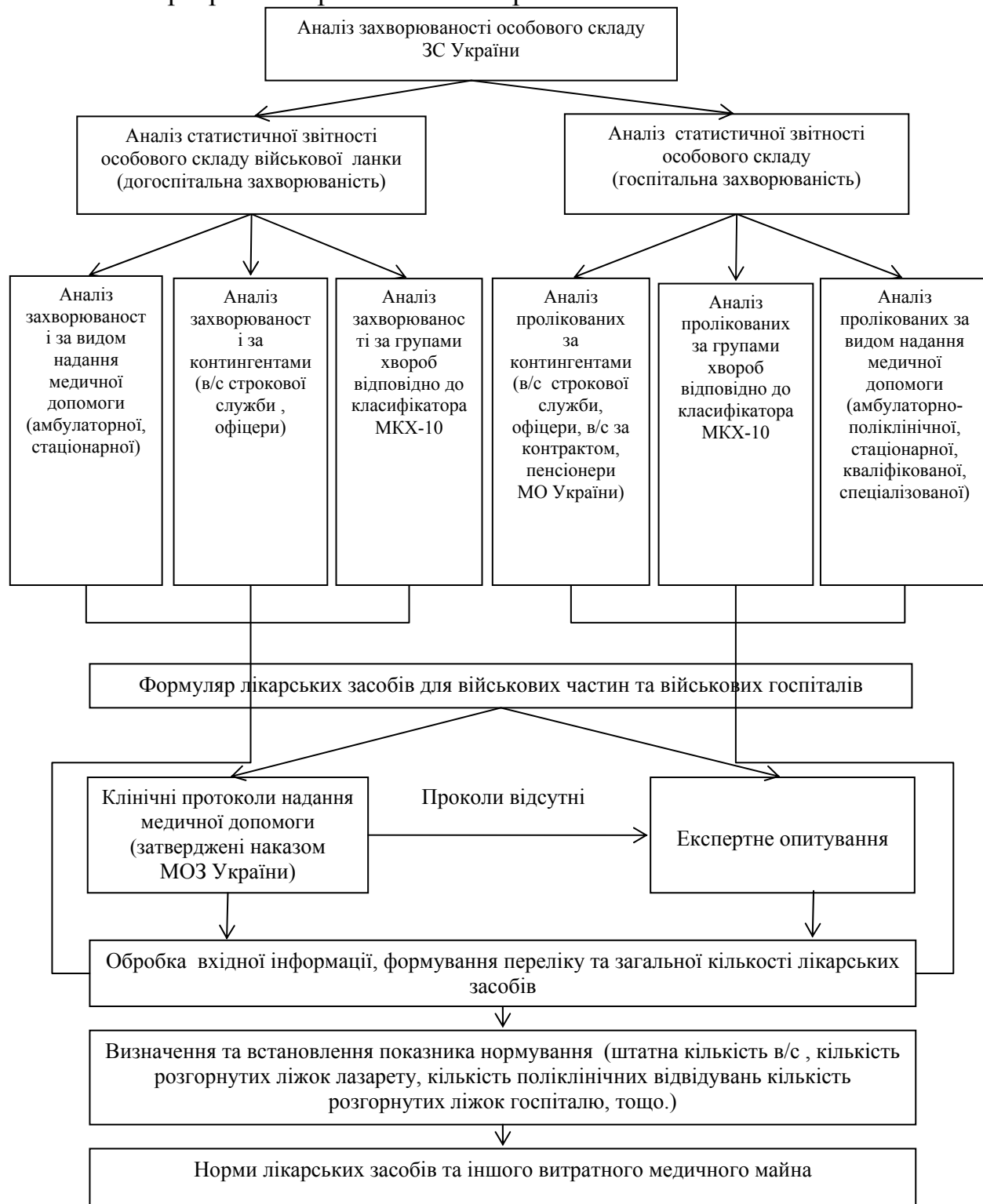

Рис. Алгоритм розробки норм лікарських засобів.

Для встановлення вихідних даних необхідно проаналізувати основний чинник, що визначає потребу у лікарських засобах – захворюваність. Запропоновано аналізувати статистичну звітність (форми 2/МЕД “Медичний звіт” та 3/МЕД “Медичний звіт про роботу лікувального закладу”).

Висновки:

1. Визначення номенклатури та кількості медичного майна необхідного для забезпечення військової та госпітальної ланки на мирний час є основою , своєчасного і повного забезпечення частин та закладів медичним майном і технікою, що необхідні для надання медичної допомоги, для виконання завдань за призначенням підрозділами та установами медичного постачання .

2. Для наукового обґрунтування номенклатури медичного майна запропоновано застосовувати методи експертних оцінок та АВС-аналізу.

3. Запропоновано методичний підхід до створення норм медичного майна, який базується на аналізі статистичних даних щодо захворюваності у Збройних Силах України.

Література:

1. Організація медичного забезпечення військ: підручник для студ. військ-мед. закл. освіти України III-IV рівнів акредитації / За ред. проф. Паська В.В. – К.: «МП Леся», 2005. – 430 с.

2. Гульпа В.С. Передумови реформування системи медичного постачання за територіальним принципом, сучасний стан та проблеми / В.С. Гульпа // Військова медицина України. – 2010. – № 3–4. – С. 171–178.

3. Ковалев В. А. Обеспечение учреждений здравоохранения изделиями медицинского назначения на современном этапе/ В. А. Ковалев// Экономика здравоохранения. – 2009.– №7.– С. 11–14.

4. Голуб А.Г. Глосарій управління медичним постачанням Збройних Сил України у мирний час./ А.Г. Голуб, Н.І. Хомутецька, Н.Ф. Селіванова. – 2007. – 170 с.

5. Актуальные проблемы доступности и качества лекарственной помощи в Вооруженных Силах / Ю.В. Мирошниченко, С.З. Умаров, А.Б. Горячев , А.В. Ступников // Воен.-мед. журнал. – 2008. – № 4. – С. 47– 53.

6. Гульпа В.С. Нормування інфузійних засобів та виготовлення їх в польових умовах для надання кваліфікованої медичної допомоги у збройних конфліктах / В.С. Гульпа, Г.П. Хитрий, Є.С. Козєєв // Військова медицина України. – 2011. –№3–4. – С. 156–160.

7. Мирошниченко Ю.В. Совершенствование нормирования медицинского имущества для обеспечения войск (сил) в современных условиях / Ю. В. Мирошниченко, А.Б. Горячев, А. В. Ступников // Воен.-мед. журнал. – 2010. –№ 7. – С. 42–44.

8. Гущенко В.А. Обоснование методологии оптимизации номенклатуры медицинского имущества, включаемого в нормирующие документы медицинской службы Вооруженных Сил / В.А. Гущенко, Ю.В. Мирошниченко, С.А. Бунин // Вестн. Рос. воен.-мед. акад. –2007. – № 3 (19). – С. 122–125.

9. Мирошниченко Ю.В. Организационные аспекты эксплуатации и ремонта медицинской техники в войсковом звене медицинской службы / Ю.В. Мирошниченко, А.Б. Горячев, Г.И. Юриков // Воен.-мед. журнал. – 2008. – №6. – С. 42-49.

10. Методологические аспекты повышения эффективности лекарственной помощи в Вооруженных Силах / Ю.В. Мирошниченко, А.Б. Горячев, С.А. Бунин, С.З. Умаров // Вестн. Рос. воен.-мед. акад. – 2008. – № 3 (23). – С. 147–143

11. Бунина Л.А. Разработка методов нормирования медицинского имущества в военное время : дис. ... кандидата фармацевтических наук : 15.00.01 / Бунина Любовь Александровна. – Санкт-Петербург, 2008. – 141 с.

12. Дмитріївський Д.І. Використання методу експертних оцінок для аналізу асортименту лікарських засобів, які застосовуються для надання невідкладної лікарської допомоги при надзвичайних ситуаціях / Д.І. Дмитріївський, Г.М. Юрченко // Вісник фармації. – 2005. – №1(41). – С. 54–56

13. Касьяненко В.В. Голуб А.Г., Зарубич О.Г. Основні методичні підходи щодо прогнозування споживання лікарських засобів / В.В. Касьяненко, А.Г. Голуб, О.Г. Зарубич // Проблеми військової охорони здоров'я: зб. наук. праць / УВМА. – К.: МО України, УВМА, 2008. – Вип. 5. – С. 523–526.

14. Сучасні підходи щодо раціонального використання лікарських засобів в умовах військових лікувальних закладів: навчальний посібник / А.Г. Голуб, Н.І. Хомуцька, Р.Л. Притула, В.В. Трохимчук, В.В. Страшний. – К., 2004 – 48с.

15. Методологические аспекты совершенствования системы медицинского снабжения Вооружённых Сил / В.А. Гущенко, Ю.В. Мирошниченко, А.Б. Горячев, С.З. Шмаров, А.В. Ступников // Воен.-мед. журнал. – 2006. – №3. – С. 4–6.

МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К НОРМИРОВАНИЮ ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ В ВООРУЖЕННЫХ СИЛАХ УКРАИНЫ В МИРНОЕ ВРЕМЯ

Голуб А.Г., Гульпа В.С., Базунова Н.В., Козеев Е.С., Криваченко Ю.П.

Резюме. *В статье отображены необходимость проведения расчетов и определение норм снабжения медицинской техникой и имуществом в Вооруженных Силах Украины на мирное время, проанализирована методология формирования номенклатуры медицинского имущества и техники; представлены предложения относительно разработки норм медицинского имущества и техники на мирное время.*

Ключевые слова: *медицинское снабжение, медицинское имущество, нормы медицинского имущества, номенклатура медицинского имущества.*

METHODOLOGICAL APPROACHES TO MEDICINAL RATIONING VEHICLES IN THE ARMED FORCES OF UKRAINE IN PEACETIME

A. Golub, V. Gulpa, N. Bazunova, E. Kozeev, J. Kryvachenko

Summary. *In the article the necessity of realization of calculations and determination of norms of providing with a medical technique and property is represented for the Armed Forces of Ukraine on a peace-time, methodology of forming of nomenclature of medical property and technique is analysed; the given suggestions are in relation to development of norms of medical property and technique on a peace-time.*

Keywords: *medical supplies, medical equipment, medical equipment standards, the range of medical equipment.*